

Журавльова Л.П., Коломієць Т.В. Емпатійна детермінація когнітивних стилів міжособистісної взаємодії у юнацькому віці / Проблеми загальної та педагогічної психології: Зб. наук. праць Інституту психології ім. Г.С.Костюка АПН України, [за ред. С. Д. Максименка]. – К., 2013. - Т. XV, ч. 1. – С. 104 – 112.

Л. П. Журавльова , Т. В. Коломієць

ЕМПАТІЙНА ДЕТЕРМІНАЦІЯ КОГНІТИВНИХ СТИЛІВ

МІЖОСОБИСТІСНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

В статті представлені результати теоретичного та емпіричного дослідження емпатійної детермінації когнітивних стилів міжособистісної взаємодії у юнацькому віці. Показана залежність когнітивних стилів психологічної дистанції, психологічної позиції та психологічної спрямованості у міжособистісній взаємодії від рівня розвитку інтегральної емпатії та її форм. Виявлено та описано вікові та статеві особливості досліджуваного процесу.

Ключові слова: *емпатія, емпатійність, когнітивний стиль, міжособистісна взаємодія, психологічна дистанція, психологічна позиція, психологічна спрямованість, ранній юнацький вік, зрілий юнацький вік.*

Постановка проблеми. Людина, як істота соціальна, впродовж усього свого життя постійно включається у різні види міжособистісних взаємодій. Сукупність цих взаємодій на кожному етапі онтогенезу задає свій напрямок розвитку особистості, міру її психологічного комфорту та емоційного благополуччя. Саме тому значення міжособистісних взаємин для людини в онтогенетичному спектрі важко переоцінити. Однак, часи, коли штучний інтелект стає невід’ємною частиною життя людини, а кіберпростір набуває статусу соціалізаційного середовища змушують науковців подивитися на

проблему безпосередньої міжособистісної взаємодії з іншого боку. За таких умов одним із пріоритетних напрямів наукового пошуку постає дослідження соціальної контактності особистості, виявлення трансформацій, яких зазнала її система міжособистісних стосунків, встановлення місця Іншого у житті людини, пошук ефективних механізмів формування та розвитку міжособистісних взаємин на засадах гуманізму, толерантності та взаєморозуміння тощо. У цьому контексті особливої актуальності набуває дослідження впливу емпатійності, як важливої детермінанти міжособистісної взаємодії в цілому, та окремих її компонентів зокрема.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У вітчизняній і зарубіжній психології проблему емпатії вивчали А. Валлон, Т. П. Гаврилова, Л. П. Журавльова, Н. Ф. Каліна, О. А. Орищенко, Т. А. Рябовол, О. П. Саннікова, Л. П. Стрелкова, І. М. Юсупов та ін. На основі вивчення наукової літератури ми встановили, що переважна більшість науковців розглядають емпатію саме в контексті міжособистісної взаємодії, однак комплексного експериментального дослідження їх взаємозв'язку не проводилося.

Водночас, різні аспекти міжособистісної взаємодії широко досліджувались як вітчизняними (О. О. Бодальовим, О. О. Леонтьєвим, Б. Ф. Ломовим, В. М. Мясичевим, М. М. Обозовим, Б. Д. Паригіним, А. В. Петровським, С. Л. Рубінштейном та ін.), так і зарубіжними науковцями (Д. Брунером, Х. Келлі, Ч. Кулі, К. Левіном, А. Маслоу, А. Міллером, Г. Ньюкомом, С. Олпортом, К. Роджерсом, М. Розенбергом, Х. Ремшмідтом, Дж. Г. Скоттом, Е. Уїлсоном, Р. Фішером, З. Фрейдом, Е. Фромом, та ін.). Вченими було встановлено, що процес міжособистісної взаємодії забезпечується функціонуванням різних психічних процесів, таких як емоції, мотивація, цінності, особистісні смисли тощо. Надзвичайно важливими у цьому переліку виступають когнітивні процеси, які пронизують кожен етап міжособистісної взаємодії. Індивідуально-своєрідні способи переробки інформації про своє оточення у вигляді індивідуальних відмінностей у сприйманні, аналізі, структуруванні, категоризації, оцінюванні

того, що відбувається, у психології позначають поняттям «когнітивний стиль» [5, с.38]. У роботах вітчизняних та зарубіжних дослідників можна знайти описи близько двох десятків когнітивних стилів [5, с.45]. Існують психологічні дослідження в яких перевіряється вплив деяких когнітивних стилів на процес спілкування [4]. Наш же дослідницький інтерес викликають когнітивні стилі, що є специфічними саме для ситуації міжособистісної взаємодії. Оскільки останні не були предметом дослідження психологів, зробимо спробу дослідити їх в аспекті міжособистісної взаємодії. Зокрема, міжособистісним аспектом такого стилю як полезалежність-полenezалежність є орієнтація особистості на конформізм-нонконформізм. Так само когнітивний стиль згладжування-загострення у ситуації міжособистісної взаємодії може реалізовуватися через позиції поступливість-конфронтація. Разом з тим, у контексті розвитку стильового підходу, нами був виокремлений когнітивний стиль психологічної дистанції між собою та Іншим.

Виходячи з того, що функціонування емпатії забезпечується системою механізмів (емоційних, когнітивних та конативних), а її окремі форми (переживання з приводу почуттів Іншого, співчуття, моделювання поведінки) забезпечуються домінуванням саме когнітивних механізмів (ідентифікації, рефлексії, антиципації, децентрації) [3, с. 44–60], а також зважаючи на те, що різними авторами (С. Аш, В. Бойко, А. Валлон, Ф. Олпорт, О. Сопіков та ін.) емпатія розглядалась як когнітивний процес, то існує вірогідність її взаємозв'язку з когнітивними стилями міжособистісної взаємодії. Відтак, **гіпотезою** дослідження виступало припущення про те, що когнітивні стилі мають місце в міжособистісній взаємодії в різних соціогенних ситуаціях. Одним із провідних чинників функціонування кожного стилю є емпатія.

Таким чином, **об'єктом** дослідження є міжособистісна взаємодія. **Предметом** – емпатійна детермінація когнітивних стилів міжособистісної взаємодії у юнацькому віці.

Розв'язувалися наступні **завдання**: теоретичне обґрунтування емпатійної детермінації міжособистісної взаємодії; визначення рівня розвитку емпатії у юнацькому віці; дослідження когнітивних стилів міжособистісної взаємодії сучасного юнацтва; знаходження особливостей взаємозв'язків та відмінностей між вище зазначеними феноменами.

Методика та організація дослідження. Для емпіричного дослідження рівня розвитку емпатії та форм її прояву у юнацькому віці використовувалася методика Л. П. Журавльової «Тест на емпатію для підлітків та юнаків» [2]. З її допомогою визначався інтегральний показник емпатійності особистості (що відповідав високому, середньому та низькому рівню) та здатність юнацтва до різних форм її прояву (антиемпатія, індиферентність, співпереживання, співчуття, моделювання поведінки, реальне сприяння та альтруїстична поведінка).

Для визначення когнітивних стилів *психологічної дистанції* у міжособистісній взаємодії використовувалася шкала «Відчуженість» методики «Суб'єктивна оцінка міжособистісних стосунків» С. В. Духновського [1, с.45-50]. За даною шкалою визначаються наступні домінуючі стилі психологічної дистанції: зближення (низькі значення по шкалі), відчуження (високі значення), адекватне дистанціювання (середні значення).

106

Когнітивні стилі *психологічної позиції* у міжособистісній взаємодії (поступливість, конфронтація, асертивність) визначаються за шкалою «Конфліктність» вищевказаної методики.

Когнітивні стилі *психологічної спрямованості* в міжособистісній взаємодії діагностувався за допомогою шкали «Конструктивність стосунків» методики «Діалогічність міжособистісних стосунків» С. В. Духновського [1, с.92-94]. Виділялися наступні три види когнітивної спрямованості: нонконформістська, конформістська та конструктивна.

Дослідницька робота проводилася впродовж 2012 року. Дослідженням було охоплено 226 осіб юнацького віку. Серед них – 110 респондентів раннього юнацького віку (хлопців – 51, дівчат – 59) та 116 – зрілого юнацького віку (хлопців – 41, дівчат – 74). З метою підвищення рівня репрезентативності вибірки ми проводили дослідження з представниками різних навчальних закладів Житомирської області, що навчаються за різними напрямками підготовки.

Результати дослідження та їх обговорення.

У ході емпіричної перевірки висунутого вище припущення було виявлено (див. табл. 1):

Таблица 1

Матриця значущих коефіцієнтів лінійної кореляції між показниками емпатії та когнітивних стилів

Когнітивні стилі міжособистісної взаємодії	Стать	Інтегральна емпатія	Антиемпатія	Індиферентність	Співпереживання	Співчуття	Моделювання поведінки	Реальне сприяння	Альтруїстична поведінка
Когнітивний стиль психологічної дистанції	Чол.			-0,179*					
	Жін.	-0,192**	0,155*			0,217**			-0,189**
	Разом					0,181***			-0,143**
Когнітивний стиль психологічної позиції	Чол.								
	Жін.		0,217**				-0,176**		
	Разом		0,153**		-0,111*				
Когнітивний стиль психологічної спрямованості	Чол.	0,231**							0,201**
	Жін.	0,281**		-0,266***				0,312****	
	Разом	0,257****	-0,116*	-0,218****		-0,12*		0,24****	0,131**

Примітка. * – $p \leq 0,1$; ** – $p \leq 0,05$; *** – $p \leq 0,01$; **** – $p \leq 0,001$;

а). Прямий статистично значущий зв'язок між когнітивними стилями психологічної спрямованості у міжособистісній взаємодії й інтегральною емпатією ($r=0,257$; $p \leq 0,001$) та її формами: здатністю до реального сприяння

($r=0,24$; $p\leq 0,001$) й альтруїстичною поведінкою ($r=0,131$; $p\leq 0,05$), а також обернений зв'язок з антиемпатією ($r=-0,116$; $p\leq 0,10$), індиферентністю ($r=-0,218$; $p\leq 0,001$) й співчуттям ($r=-0,12$; $p\leq 0,10$). Це дозволяє нам стверджувати, що чим вищий є рівень емпатійності особистості, тим більш вираженою буде її орієнтація на конструктивну взаємодію. Водночас, наявність негативної кореляції зі співчуттям є закономірною у контексті міжособистісної взаємодії, оскільки схильність до надмірних переживань (зумовлена домінуванням емоційних механізмів емпатії над когнітивними [3, с.45]), навіть з приводу переживань Іншого, знижують рівень адекватності когнітивних процесів, що, безумовно, знижує рівень конструктивності міжособистісної взаємодії;

б). Прямий статистично значущий зв'язок між когнітивними стилями психологічної позиції та антиемпатією ($r=0,153$; $p\leq 0,05$) й обернений – зі здатністю до співпереживання ($r=-0,111$; $p\leq 0,10$). Звідси висновок: чим більш виражена у людини здатність до антиемпатії та нижчою є здатність до співпереживання, тим частіше у ситуації міжособистісної взаємодії вона займатиме конфронтаційну позицію;

в). Позитивний статистично значущий зв'язок між когнітивним стилем психологічної дистанції та здатністю до співчуття ($r=0,181$; $p\leq 0,01$) й негативний – зі здатністю до альтруїстичної поведінки ($r=-0,143$; $p\leq 0,05$). Тобто, чим більш є вираженою здатність до співчуття, тим більшою мірою буде проявлятися орієнтація на мінімізацію психологічної дистанції (зближення). З іншого боку, чим меншою є здатність особистості до альтруїстичної поведінки, тим частіше особистість орієнтується на дистантування, крайнім варіантом якого є ізоляція від інших.

Крім того, виявлено статеву та вікову диференціацію зв'язків емпатійності з когнітивними стилями. Встановлено, що у жінок кількість емпатійних корелятів когнітивних стилів є значно більшою, порівняно з чоловіками. Зокрема, у дівчат раннього юнацького віку (див. табл.2) когнітивні стилі психологічної спрямованості в міжособистісній взаємодії

знаходяться у прямому зв'язку з інтегральною емпатією ($r=0,483$; $p\leq 0,001$), здатністю до реального сприяння ($r=0,435$; $p\leq 0,001$), здатністю до альтруїстичної поведінки ($r=0,236$; $p\leq 0,10$) та оберненому – з антиемпатією ($r=-0,370$; $p\leq 0,01$), індиферентністю ($r=-0,231$; $p\leq 0,10$) і здатністю до співчуття ($r=-0,375$; $p\leq 0,01$). У їх же однолітків-хлопців виявлено достовірний зв'язок лише з інтегральною емпатією ($r=0,237$; $p\leq 0,10$) та антиемпатією ($r=-0,233$; $p\leq 0,01$).

Щодо когнітивних стилів психологічної позиції, то у дівчат їх показники корелюють з антиемпатією ($r=0,340$; $p\leq 0,01$), індиферентністю ($r=0,307$; $p\leq 0,05$), інтегральною емпатією ($r=-0,368$; $p\leq 0,01$) та здатністю до альтруїстичної поведінки ($r=-0,227$; $p\leq 0,10$), а у хлопців – з антиемпатією ($r=0,276$; $p\leq 0,05$), моделюванням поведінки ($r=0,234$; $p\leq 0,10$) та здатністю до реального сприяння ($r=-0,263$; $p\leq 0,10$).

Таблиця 2

Матриця значущих коефіцієнтів лінійної кореляції між показниками емпатії та когнітивних стилів у ранньому юнацькому віці

Когнітивні стилі	Стать	Інтегральна емпатія	Антиемпатія	Індиферентність	Співпереживання	Співчуття	Моделювання поведінки	Реальне сприяння	Альтруїстична поведінка
Психологічної дистанції	Чол.								
	Жін.	-0,365***	0,262**	0,266**		0,284**			-0,282**
	Разом	-0,228**				0,226**			-0,191**
Психологічної позиції	Чол.		0,276**				0,234*	-0,263*	
	Жін.	-0,368***	0,340***	0,307**					-0,227*
	Разом	-0,228**	0,281***					-0,159*	
Психологічної спрямованості	Чол.	0,237*	-0,233*						
	Жін.	0,483***	-0,370***	-0,231*		-0,375***		0,435***	0,236*
	Разом	0,369***	-0,317***	-0,212**		-0,205**		0,295***	0,165*

Примітка. * – $p\leq 0,1$; ** $p\leq 0,05$; *** – $p\leq 0,01$; **** – $p\leq 0,001$;

Найбільш суттєві статеві відмінності виявлено стосовно емпатійних корелятив когнітивних стилів психологічної дистанції. У хлопців раннього юнацького віку жодних кореляційних зв'язків між даними когнітивними стилями та емпатійністю не було виявлено. А от у їх ровесниць існує достовірний взаємозв'язок із антиемпатією ($r=0,262$; $p\leq 0,05$), індиферентністю ($r=0,266$; $p\leq 0,05$), здатністю до співчуття ($r=0,284$; $p\leq 0,05$), інтегральною емпатією ($r=-0,365$; $p\leq 0,01$) та здатністю до альтруїстичної поведінки ($r=-0,282$; $p\leq 0,05$). Аналіз показників когнітивних стилів та емпатійності у зрілому юнацькому віці (див. табл. 3) показав, що у жінок прямий статистично значущий зв'язок виявлено лише між когнітивними стилями спрямованості у міжособистісній взаємодії й антиемпатією ($r=0,218$; $p\leq 0,10$) та здатністю до реального сприяння ($r=0,229$; $p\leq 0,10$), а обернений – з індиферентністю ($r=-0,228$; $p\leq 0,10$) та моделюванням поведінки ($r=-0,207$; $p\leq 0,10$). У чоловіків же когнітивні стилі психологічної дистанції та позиції знаходяться в оберненому зв'язку з індиферентністю (відповідно, $r=-0,357$;

109

$p\leq 0,05$; $r=-0,296$; $p\leq 0,10$), а когнітивний стиль психологічної спрямованості у міжособистісній взаємодії корелює з інтегральною емпатією ($r=0,267$; $p\leq 0,10$) та здатністю до співчуття ($r=-0,298$; $p\leq 0,10$).

Таблиця 3

Матриця значущих коефіцієнтів лінійної кореляції між показниками емпатії та когнітивних стилів у зрілому юнацькому віці

Когнітивні стилі	Стать	Інтегральна емпатія	Антиемпатія	Індиферентність	Співпереживання	Співчуття	Моделювання поведінки	Реальне сприяння	Альтруїстична поведінка
Психологічної дистанції	Чол.			-0,357**					
	Жін.								
	Разом			-0,192**				0,186*	

Психологічної позиції	Чол.			-0,296*					
	Жін.								
	Разом								
Психологічної спрямованості	Чол.	0,267*				-0,298*			
	Жін.		0,218*	-0,228*			-0,207*	0,229*	
	Разом			-0,218**			-0,139	0,204**	

Примітка. * – $p \leq 0,1$; ** – $p \leq 0,05$; *** – $p \leq 0,01$; **** – $p \leq 0,001$;

З таблиць 2 і 3 видно, що емпатія та її форми більшою мірою пов'язані з когнітивними стилями у ранньому юнацькому віці, порівняно зі зрілим. Так, у представників чоловічої вибірки у більш пізньому періоді юності зникають взаємозв'язки між показниками когнітивних стилів психологічної позиції та антиемпатії, моделювання поведінки й реального сприяння; показниками психологічної спрямованості й антиемпатії. Натомість з'являються достовірні зв'язки когнітивних стилів психологічної дистанції та позиції з індіферентністю, а психологічної спрямованості – зі співчуттям. У представниць жіночої вибірки у період зрілої юності втрачаються взаємозв'язки між показниками когнітивних стилів психологічної спрямованості й інтегральної емпатії, та таких форм останньої як співчуття й альтруїзм і з'являється зв'язок з моделюванням поведінки. Взаємозв'язки між емпатійністю та стилями психологічної дистанції й позиції зникають взагалі.

Таким чином, нами було підтверджено наявність взаємозв'язків між різними когнітивними стилями міжособистісної взаємодії та емпатійністю особистості. Щоб довести детермінуючу роль останньої ми аналізували

достовірні відмінності між показниками когнітивних стилів осіб з високим, середнім та низьким рівнями розвитку емпатії. Аналіз відбувався з урахуванням статевих та вікових особливостей (див.Табл.4).

Матриця достовірних значень Т-критерію Стюдента при порівнянні показників когнітивних стилів міжособистісної взаємодії особистостей з різним рівнем розвитку емпатії

Віковий період	Рання юність			Зріла юність			Загалом		
Стать	Чол.	Жін.	Раз.	Чол.	Жін.	Раз.	Чол.	Жін.	Раз.
Когнітивні стилі психологічної дистанції									
BE-CE		3,773***	2,649***					2,887***	
BE-HE		2,229**						2,488**	
CE-HE									
Когнітивні стилі психологічної позиції									
BE-CE		4,142***	2,161**						
BE-HE		2,469**						2,358**	
CE-HE					2,045**				
Когнітивні стилі психологічної спрямованості									
BE-CE		2,098**	1,680*						2,020**
BE-HE		3,162***	3,410***	2,179**			2,529**		3,052**
CE-HE		2,074**	2,654***						

Примітки. 1) BE- досліджувані з високим рівнем розвитку емпатії, CE – досліджувані з середнім рівнем розвитку емпатії, HE – досліджувані з низьким рівнем розвитку емпатії. 2). * – $p \leq 0,1$; ** – $p \leq 0,05$; *** – $p \leq 0,01$.

Так, в процесі дослідження у дівчат раннього юнацького віку виявлено емпатійну детермінацію всієї системи когнітивних стилів. Зокрема, зафіксовано достовірні відмінності між показниками стилів психологічної дистанції високоемпатійних та середньоемпатійних ($t=3,77$; $p \leq 0,01$) й високоемпатійних та низькоемпатійних ($t=2,229$; $p \leq 0,05$) досліджуваних; показниками стилів психологічної позиції високоемпатійних та середньоемпатійних ($t=4,142$; $p \leq 0,01$) й високоемпатійних та низькоемпатійних ($t=2,469$; $p \leq 0,05$) респондентів; показниками стилів психологічної спрямованості високоемпатійних та середньоемпатійних ($t=2,098$; $p \leq 0,05$), високоемпатійних та низькоемпатійних ($t=3,162$; $p \leq 0,01$) і середньоемпатійних та низькоемпатійних ($t=2,074$; $p \leq 0,05$) досліджуваних. У їх же ровесників - хлопців когнітивні стилі міжособистісної взаємодії від рівня емпатійності не залежать. Проте у зрілому юнацькому віці у юнаків виявлено достовірні відмінності між показниками стилів психологічної

спрямованості у високоемпатійних та низькоемпатійних досліджуваних ($t=2,179; p\leq 0,05$), а у юнок – між показниками стилів психологічної позиції у досліджуваних з середнім та низьким рівнем розвитку інтегральної емпатії ($t=2,045; p\leq 0,05$).

Відтак, можемо констатувати, що високий рівень інтегральної емпатії та здатності до альтруїстичної поведінки у дівчат раннього юнацького віку детермінує їх когнітивну орієнтацію на встановлення психологічної близькості, зайняття поступливої позиції та конструктивну спрямованість. Разом з тим, зростання рівня антиемпатії, індіферентності та здатності до співчуття, обумовлює психологічне дистантування від Іншого, конфронтаційну налаштованість та нонконформістську орієнтацію. У період же зрілої юності емпатійність детермінує лише когнітивний стиль психологічної позиції. У юнаків зрілого юнацького віку високий рівень інтегральної емпатії і низький рівень здатності до співчуття детермінує когнітивну спрямованість на конструктивну взаємодію, а низький рівень емпатійності та високий співчутливості – спрямованість на нонконформізм.

Таким чином, можемо вважати, що емпатійність дійсно є важливою детермінантою когнітивних стилів міжособистісної взаємодії у юнацькому віці, однак її детермінуючий вплив має деякі вікові та статеві особливості.

Висновки.

1. У ході емпіричного дослідження було встановлено наявність зв'язку між інтегральною емпатією та її формами й когнітивними стилями психологічної дистанції, позиції та спрямованості у міжособистісній взаємодії.

2. У ранньому юнацькому віці виявлено більшу кількість кореляційних взаємозв'язків між емпатією та когнітивними стилями міжособистісної взаємодії порівняно зі зрілим юнацьким віком.

3. У жінок виявлено більшу кількість емпатійних корелятів когнітивних стилів порівняно з чоловіками.

4. Доведено, що емпатійність є детермінуючим чинником когнітивних стилів жінок раннього юнацького віку. У чоловіків же вона детермінує лише когнітивний стиль психологічної спрямованості у період зрілої юності.

112

5. З віком зменшується вплив емпатії на когнітивні стилі міжособистісної взаємодії.

Перспективу своїх подальших досліджень вбачаємо у вивченні емпатійної детермінації емоційного, мотиваційного, ціннісно-смислового та конативного компонентів міжособистісної взаємодії.

Список використаних джерел

1. Духновский С. В. Диагностика межличностных отношений. Психологический практикум / Духновский С. В. – СПб.: Речь, 2009. – 141 с.
2. Журавльова Л. П. Діагностика емпатії та її форм у підлітковому та юнацькому віці / Л. П. Журавльова // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 12 : Психологічні науки: збірник / М-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. – Вип. 31(55). – С. 154-161.
3. Журавльова Л. П. Психологія емпатії: Монографія / Журавльова Л. П. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2007. – 328с.
4. Студеникин А. А. Влияние когнитивного стиля на процесс общения: дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01 / Студеникин Андрей Анатольевич. – Одесса, 1999. – 183 с.
5. Холодная М. А. Когнитивные стили. О природе индивидуального ума / Холодная М. А. [2-е изд.]. – СПб.: Питер, 2004. – 384 с. – (Серия «Мастера психологии»).

Журавлева Л. П., Коломиец Т. В. Эмпатийная детерминация когнитивных стилей межличностного взаимодействия в юношеском возрасте.

Аннотация. В статье представлены результаты теоретического и эмпирического исследования эмпатийной детерминации когнитивных стилей межличностного взаимодействия в юношеском возрасте. Показана зависимость когнитивных стилей психологической дистанции, психологической позиции и психологической направленности в межличностном взаимодействии от уровня развития интегральной эмпатии и её форм. Выявлены и описаны возрастные и половые особенности изучаемого процесса.

Ключевые слова: эмпатия, эмпатийность, когнитивный стиль, межличностное взаимодействие, психологическая дистанция, психологическая позиция, психологическая направленность, ранний юношеский возраст, зрелый юношеский возраст.

Zhuravlyova L. P., Kolomiyets T.V. The empathic determination of cognitive styles of inter-personal interaction at the juvenile age

In the article presents the results of theoretical and empirical studies of the empathic determination of cognitive styles of inter-personal interaction at the juvenile age. The dependence of cognitive styles of psychological distance, position and orientation in the inter-personal interaction the integral empathy, its forms is shows. The age and sexual peculiarities of studied process is described.

Key words: *empathy, cognitive style, inter-personal interaction, psychological distance, psychological position, psychological orientation, early juvenile age, mature juvenile age.*